

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

**‘N EKSPLORATIEWE STUDIE
NA DIE IDENTITEITSBEELD
VAN ‘N MENTOR**

deur

JOHANNA DOROTHEA CATHARINA FRASER

ingedien as gedeeltelike vereiste vir die graad

PHILOSOPHIAE DOCTOR

**MET SPESIALISERING IN VOLWASSENE EN
GEMEENSKAPSONDERWYS EN –OPLEIDING**

IN DIE

**FAKULTEIT OPVOEDKUNDE
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA**

Studieleier: Prof D M de Kock

FEBRUARIE 2008

VERKLARING

'N EKSPLO RATIEWE STUDIE NA DIE IDENTITEITSBEELD VAN 'N MENTOR my eie werk is en nie vantevore by hierdie of enige ander universiteit vir eksaminering ingedien is nie. Alle bronne wat geraadpleeg of aangehaal is, is erken in die bronnelys.

Johanna D.C. Fraser

Datum: _____

AN EXPLORATIVE STUDY OF THE IDENTITY OF A MENTOR TEACHER

BY **Johanna Dorothea Catharina Fraser**
PROMOTER **Prof D M de Kock**
DEPARTMENT **Curriculum Studies**
DEGREE **PhD**

As in the case of many other local and overseas teacher-training institutions the Postgraduate Certificate of Education programme (PGCE) at the University of Pretoria is a model rich in experience. In this model 60% of the time is devoted to a school-based programme and 40% to the university-based programme. The school-based programme is presented in association with schools. The student teacher is placed in a school for a period of seven weeks and assigned to a teacher who acts as the mentor teacher.

The mentor teacher serves as a the link between teaching theory and subject content and also plays a major role in the contextualisation of the classroom learning experiences. The university prescribes various tasks: mentor teacher have to stimulate the inquiry skills and reflective practices of student teachers, manage meta-communication across situation and role, manage learning tasks and create a safe and challenging learning environment to the students. The mentor teacher should therefore not only be a subject specialist in his or her field of specialisation but should also create the opportunity for student teachers to maximise their potential.

In this study the focus is on the experience of the teacher taking up the role of a mentor teacher. To fulfil the role of mentor teacher implies that an exchange of identity needs to take place from teacher identity to mentor teacher identity. This prompted the following research question: What is the identity image of a mentor teacher? With subsidiary questions as

- What are the identifying characteristics of a mentor?

- What are the identifiable dynamic processes or stressful situations that have an impact on the identity formation of a mentor?

The research could be identified as qualitative in the interpretative paradigm. Data were collected by means of open-ended questionnaires and in-depth interviews with selected mentor teachers and student teachers. The student teachers assigned to the selected mentors were automatically included in the study. The study was repeated for over a period of three terms, each term with two different teachers and student teachers.

To analyse the data, Gee's (2000-2001) four perspectives of identity, namely nature-identity, institution-identity, discourse-identity and affinity-identity, were used as analytical framework.

The results disclosed many indicators supportive of mentor-identity but no fixed mentor-identity emerged. However, the characteristics, functions and responsibilities of a successful mentor in this case study were identified. These characteristics, functions and responsibilities defining the identity of a mentor teacher, could support the school in selecting teachers to take up the role of mentor teachers. In an extended school-based teaching practice the quality of the experience, in most cases, depends on the mentor teachers' beliefs and attitude towards the task.

ERKENNING

Hierdie tesis sou nie geskryf kon word sonder die kennis, raad en ondersteuning van my studieleier. Prof. D. M. de Kock nie. Ek wil graag my waardering teenoor haar uitspreek vir haar aanmoediging, leiding, geduld, konstruktiewe idees, waardevolle hulp en voorstelle.

Ek wil ook graag my waardering uitspreek teenoor die Universiteit van Pretoria vir finansiële ondersteuning.

Sonder die onderwysers en onderwysstudente wat deelgeneem het aan die studie, sou die tesis nie die lig gesien het nie. Daarom wil ek hulle spesiaal bedank.

Ek wil ook graag my waardering teenoor my eggenoot en kinders uitspreek vir hulle liefde, opoffering en geduld gedurende die afgelope jare.

Dankie vir my vriende, kollegas en hoof vir die belangstelling in my studies. Julle aanmoediging het baie beteken.

Ook die Almagtige God en my Skepper, wie se genade so groot was sodat ek die tesis kon voltooi.

SLEUTELWOORDE

Identiteit

Identiteitsvorming

Internskap

Mentoronderwyser

Mentorskap

Mentoronderwyser-keuringsinstrument

Onderwysstudent

Praktiese onderwys

Professionele ontwikkeling

Refleksie

Identity

Construction of identity

Internship

Mentor teacher

Mentorship

Mentor teacher selection instrument

School-based learning

Teaching student

Professional development

Reflection

INHOUD

Verklaring.....	i
Abstrak	ii
Erkenning	iv
Sleutelwoorde	v
Inhoudsopgawe	vi
Lys van tabelle	xi
Lys van figure	xi
Lys van bylaes.....	xi

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

ORIËNTERING TOT DIE STUDIE

1.1	Inleiding.....	1
1.2	Agtergrond tot die studie	1
1.3	Ontwikkeling van die navorsingsvraag.....	8
1.4	Navorsingsmetodologie.....	9
1.5	Betekenis van die studie	10
1.6	Beperkinge van die studie.....	10
1.7	Uitleg van hoofstukke.....	11

HOOFSTUK 2

DIE IDENTITEITSVORMING VAN MENTORONDERWYSERS: 'N SPANNINGSVELD

2.1	Inleiding.....	13
2.2	Die Nagraadse Sertifikaat in Onderwys (NGSO) aan die Universiteit van Pretoria.....	14

2.2.1	Vennootskapsverhoudings.....	18
2.2.1.1	Die institusionele vennootskapsverhouding	18
2.2.1.2	Die interpersoonlike vennootskapsverhouding.....	19
2.2.2	Implikasies vir die nuwe rol as mentor	20
2.3	Wat is onderwyseridentiteit?	22
2.4	Konseptualisering van mentorskap	28
2.5	Die vorming van mentoronderwyseridentiteit	33
2.5.1	Eie-aard identiteitsperspektief.....	36
2.5.2	Institusionele identiteitsperspektief	40
2.5.3	Diskoersidentiteitsperspektief	45
2.5.4	Affiniteits-identiteitsperspektief.....	52
2.6	Samevatting	59

HOOFSTUK 3

DIE NAVORSINGSONTWERP VIR DIE VASSTELLING VAN 'N IDENTITEITSBELEWENIS VAN 'N GESELEKTEERDE GROEP MENTORONDERWYSERS

3.1	Inleiding.....	61
3.2	Metodologiese oriëntasie	61
3.2.1	'n Gevallestudie-ontwerp.....	64
3.3	Navorsingsontwerp	66
3.3.1	Teoretiese raamwerk	66
3.3.2	Data-insamelingsinstrumente.....	67
3.3.2.1	Oop-einde vraelyste	67
3.3.2.2	In-diepte onderhoude	67
3.3.3	Respondente.....	69
3.4	Prosedure	71
3.4.1	Die insameling van data.....	71
3.4.2	Data-analise.....	72
3.4.3	Tematisering	75
3.5	Geldigheid en betroubaarheid van die bevindings	77
3.6	Etiese aspekte	79

3.7	Samevatting	80
-----	-------------------	----

HOOFSTUK 4 SO SÊ HULLE...

DIE MENTORONDERWYSERS SE BELEWENISSE

4.1	Inleiding.....	81
	Deel 1: Data van die vraelyste.....	82
	Aanwys van mentoronderwysers	83
	Redes vir aanvaarding van die mentortaak.....	84
	Waarom onderwysers nie mentors wil wees nie	85
	Opleiding van mentoronderwysers.....	86
	Ontbrekende vaardighede en onsekerhede	86
	Watter vaardighede is nodig vir mentorskap?	88
	Verhouding tussen onderwysstudent en mentoronderwyser	89
	Samevatting van vraelysdata91
	Deel 2: Data-analise van narratief en onderhoude	92
4.2	Narratief van my mentorskapsbelewenisse.....	94
4.2.1	Agtergrond	94
4.2.2	Student 1: Lois95
4.2.3	Student 2: Jansie100
4.3	Die respondente se belewenisse104
4.3.1	Mentoronderwyser: Lizet.....	.105
4.3.1.1	Onderwysstudent: Leanne107
4.3.1.2	Lizet se mentorskapsbelewenis108
4.3.2	Mentoronderwyser Rina125
4.3.2.1	Onderwysstudent Hestrie.....	.127
4.3.2.2	Rina se mentorskapsbelewenis128
4.3.3	Mentoronderwyser Riki136
4.3.3.1	Onderwysstudent Joanne138
4.3.3.2	Riki se mentorskapsbelewenis.....	.138
4.3.4	Mentoronderwyser Joe.....	.147

4.3.4.1	Onderwysstudent Irmin149
4.3.4.2	Joe se mentorskapsbelewenis149
4.3.5	Mentoronderwyser Tersia158
4.3.5.1	Onderwysstudent Danny159
4.3.5.2	Tersia se mentorskapsbelewenis159
4.3.6	Mentoronderwyseres Marie.....	.167
4.3.6.1	Onderwysstudent Miekie169
4.3.6.2	Marie se mentorskapsbelewenis169
4.4	Samevatting175

HOOFSTUK 5

DIE ANTWOORD OP DIE NAVORSINGSVRAAG...

5.1	Inleiding.....	176
5.2	Keuse van mentoronderwysers.....	176
5.3	Eie-aard identiteitsperspektief	179
5.4	Institusionele identiteitsperspektief	180
5.5	Diskoers-identiteitsperspektief	186
5.6	Affiniteits-identiteitsperspektief.....	192
5.7	Die antwoord op die navorsingsvraag.....	197
5.8	Samevatting	201

HOOFSTUK 6

INSIGTE EN AANBEVELINGS VIR DIE PAD VORENTOE

6.1	Inleiding.....	203
6.2	Aanbevelings	204
6.2.1	Keuse van mentoronderwysers.....	204
6.2.2	Opleiding van mentoronderwysers.....	209
6.3	Implikasies vir verdere navorsing.....	212
6.4	Slotopmerking	213

BRONNELYS	214
BYLAES236

LYS VAN TABELLE

TABEL	BLADSY
Tabel 2.1: Tradisionele opleiding versus innoverende kurrikulum.....	16
Tabel 2.2: Perspektiewe van identiteit	35
Tabel 2.3: Indikators van die eie-aard identiteitsperspektief	40
Tabel 2.4: Indikators van die institusionele identiteitsperspektief.....	44
Tabel 2.5: Indikators van die diskoers-identiteitsperspektief.....	52
Tabel 2.6: Indikators van die affiniteits-identiteitsperspektief	58
Tabel 3.1: Groepering van gekose navorsingsmetodes.....	72
Tabel 3.2: Groepering van analitiese metodes	74
Tabel 4.1: Agtergrond van mentoronderwyserrespondente	83
Tabel 4.2: Kleurkode vir kenmerke van identiteitsperspektiewe.....	94
Tabel 4.3: Mentorhandelinge deur Lizet uitgevoer	123
Tabel 4.4: Waardes en houdings deur Lizet geopenbaar	124
Tabel 4.5: Spanningsvelde deur Lizet ervaar	124
Tabel 4.6: Mentorhandelinge deur Rina uitgevoer	135
Tabel 4.7: Waardes en houdings deur Rina geopenbaar.....	635
Tabel 4.8: Spanningsvelde deur Rina ervaar	135
Tabel 4.9: Mentorhandelinge deur Riki uitgevoer.....	146
Tabel 4.10: Waardes en houdings deur Riki geopenbaar	146
Tabel 4.11: Spanningsvelde deur Riki ervaar	146
Tabel 4.12: Mentorhandelinge deur Joe uitgevoer.....	156
Tabel 4.13: Spanningsvelde deur Joe ervaar	157
Tabel 4.14: Mentorhandelinge deur Tersia uitgevoer.....	166
Tabel 4.15: Waardes en houdings deur Tersia geopenbaar	166
Tabel 4.16: Spanningsvelde deur Tersia ervaar	167
Tabel 4.17: Mentorhandelinge deur Marie uitgevoer.....	174
Tabel 4.18: Waardes en houdings deur Marie geopenbaar	174
Tabel 4.19: Spanningsvelde deur Marie ervaar	175
Tabel 5.1: Geïdentifiseerde mentortake.....	198

Tabel 6.1: Voorgestelde keuringsinstrument vir mentoronderwysers.....207

LYS VAN FIGURE

Figuur 2.1: Die komplekse aard van mentorskap32
Figuur 2.2: Voorstelling van interafhanklikheid van
identiteitsperspektiewe..... 35
Figuur 3.3: Driehoekige voorwerp 36

LYS VAN BYLAES

Bylaag 1: Oop-einde vraelys vir mentoronderwysers..... 236
Bylaag 2: Oop-einde vraelys vir onderwysstudente 239
Bylaag 3: Kernvrae vir onderhoude met mentoronderwysers 241
Bylaag 4: Mondelinge toestemming van deelnemers..... 244
Bylaag 5: Kernvrae vir onderhoude met onderwysstudente..... 246
Bylaag 6: Toestemming van skoolhoof 249